

JOSÉ
SARAMAGO

TOATE NUMELE

Traducere din limba portugheză
de Mioara Caragea

POLIROM
2026

Cînd ajunse acasă, domnul José era descurajat și stors de puteri, prima tentativă din noua fază a investigației sale nu-i dezvăluisese nici o cale demnă de urmat, dimpotrivă, îi ridicase parcă în față un zid de netrecut. Sărmanul se aruncă pe pat, întrebîndu-se de ce nu face ce-i spusese farmacistul, cu un sarcasm abia disimulat, Dacă eram în locul dumneavoastră, rezolvam pînă acum problema, În ce fel, întrebuse domnul José, Căutînd în cartea de telefon, în timpurile moderne e modul cel mai simplu de a găsi pe cineva, Mulțumesc pentru sugestie, dar am făcut-o deja, numele doamnei nu figurează, răspunse domnul José, crezînd că l-a redus la tăcere, dar farmacistul atacă din nou, În cazul ăsta, mergeți la finanțe, la finanțe se știe totul despre toată lumea. Domnul José îl privi lung pe băgăreț, încercă să-și ascundă tulburarea, la asta nu se gîndise doamna din apartamentul din dreapta de la parter, în sfîrșit, reuși să îngaime, E o idee bună, i-o voi comunica directorului. Ieși din farmacie, furios pe sine însuși, ca și cum, în ultimul moment, îi lipsise prezența de spirit pentru a răspunde unei insulte, hotărît să se întoarcă acasă fără alte întrebări, dar apoi se gîndi resemnat, Vinul e în pahar, trebuie băut, nu spuse totuși, Luați-mi dinainte această cupă, voi vreți să mă omorîți. Al doilea magazin a fost o drogherie, al treilea o măcelărie, al patrulea o papetărie, al cincilea un magazin de articole electrice, al șaselea o băcănie și tot așa pînă la al zecelea, e bine-cunoscuta rutină a cartierelor, din fericire a avut noroc, după farmacist nu i-a mai vorbit nimeni de finanțe sau cărți de telefon. Acum, întins pe spate, cu mîinile încrucișate sub ceafă, domnul José se uită la tavan și-l întrebă, Ce mai pot face de-acum înainte, iar tavanul răspunse, Nimic, faptul că i-ai știut ultima adresă, adică ultima locuință de pe vremea liceului, nu ți-a dat nici o pistă ca să-ți

continui căutarea, ai putea, desigur, să recurgi la adresele anterioare, însă n-ar fi decît o pierdere de vreme, dacă prăvăliașii de pe stradă, cei mai recentî, nu te-au ajutat, cum te-ar putea ajuta ceilalți, Crezi așadar că trebuie să renunț, Probabil că nu vei avea altă soluție, doar dacă te vei hotărî să întrebi la finanțe, nu poate fi dificil, cu împuternicirea pe care o ai, în plus, sînt funcționari ca și tine, Împuternicirea e falsă, De fapt, e mai bine să n-o folosești, n-aș vrea să fiu în pielea ta dacă, într-o zi, vei fi prins în flagrant, N-ai cum să fii în pielea mea, nu ești decît un tavan de stuc, Da, dar ce vezi din mine e tot o piele, de altfel, pielea e singurul lucru pe care vrem să-l vadă ceilalți din noi, pe dedesubt, nici noi nu reușim să știm cine sîntem, Am să ascund împuternicirea, În locul tău, aș rupe-o sau aș arde-o, O voi păstra între hîrțile episcopului, ca înainte, Treaba ta, Nu-mi place tonul cu care o spui, e de rău augur, Înțelepciunea tavanelor e infinită, Dacă ești un tavan înțelept, dă-mi o idee, Privește-mă în continuare, uneori dă rezultate.

Ideea pe care tavanul i-a dat-o domnului José a fost să-și întrerupă concediul și să se întoarcă la serviciu, Spune-i șefului că te simți mai bine și cere-i să-ți păstreze zilele pentru altă dată, asta pentru cazul că vei găsi o modalitate de a ieși din fundătura în care ai intrat, cu toate porțile închise și fără nici o pistă de urmat, Șefului i se va părea ciudat că un funcționar se prezintă la serviciu fără să aibă obligația s-o facă și fără să fi fost chemat, Lucruri mult mai ciudate ai făcut tu în ultima vreme, Trăiam în pace înainte de această obsesie absurdă, caut o femeie care n-are habar că exist, Dar tu știi că ea există, asta e problema, Mai bine aș renunța o dată pentru totdeauna, Tot ce se poate, adu-ți totuși aminte că nu numai înțelepciunea tavanelor e infinită, la fel sînt și surprizele vieții, Ce

vrei să spui cu maxima asta atît de răsufată, Că zilele se urmează și nu se repetă, Asta e și mai răsufată, să nu-mi spui că în aceste locuri comune constă înțelepciunea tavanelor, comentă disprețuitor domnul José, Nu știi nimic despre viață, dacă crezi că mai e și altceva de știut, răspunse tavanul și tăcu. Domnul José se ridică din pat, ascunse împuternicirea în dulap, printre hîrțiile episcopului, apoi luă caietul de însemnări și începu să relateze frustrantele întîmplări de dimineață, accentuînd în special comportamentul anti-patic al farmacistului, cu privirea lui de pumnal. La sfîrșitul relatării, scrise, ca și cum ideea îi aparținea, Cred că e mai bine să mă întorc la serviciu. Cînd băgă caietul sub saltea, își dădu seama că nu prînzise, i-o spuse capul, nu stomacul, tot uitînd să mănînci, cu vremea, începi să nu mai auzi orologiul apetitului. Dacă domnul José și-ar continua vacanța, nu l-ar deranja să se bage în pat pentru tot restul zilei, să rămîna nemîncat, să nu cineze, să doarmă, dacă poate, toată noaptea, ori să se refugieze în toropeala voluntară a celui ce s-a hotărît să întoarcă spatele faptelor dezagreabile ale vieții. Însă trebuia să-și hrănească trupul ca să lucreze a doua zi, detestă să aibă amețeli ridicole din pricina slăbiciunii și să se simtă iar scaldat în sudori reci în fața compasiunii prefăcute a colegilor și a nerăbdării superiorilor. Bătu două ouă, adăugă cîteva feliuțe de cîrnați, un vîrf bun de sare granulată, turnă ulei într-o tigaie, așteptă să se încălzească cît trebuie, era singurul său talent culinar, restul se rezuma la desfăcutul conservelor. Își mîncă omleta încet, tăiată în bucățele geometrice, făcînd-o să dureze cît mai mult, doar pentru a-și umple timpul, nu din vreo delectare gastronomică. Se străduia să nu se gîndească. Imaginarul și metafizicul dialog cu tavanul îl ajutase să-și disimuleze totala dezorientare a spiritului, senzația de

panică provocată de gândul că în viață n-o să mai găsească nimic de făcut, dacă, așa cum avea motive să se teamă, căutarea femeii necunoscute luase sfârșit. Simțea un nod tare în gât, ca în copilărie, când îl certau și voiau să-l facă să plîngă, iar el se împotriva, rezista, pînă cînd, în cele din urmă, izbucnea în lacrimi, așa cum izbucnește acum. Dădu farfuria la o parte, își lăsă capul pe brațele încrucișate și plînsese fără rușine, cel puțin, de astă dată, nu era nimeni de față ca să rîdă de el. Era una dintre situațiile în care tavanele nu pot interveni pentru a-i ajuta pe oamenii necăjiți, sînt nevoite să aștepte acolo sus să treacă furtuna, să se descarce sufletul, să obosească trupul. Așa s-a întîmplat și cu domnul José. După cîteva minute, se simți mai bine, își șterse lacrimile cu mîneca de la cămașă și se duse să spele farfuria și tacîmurile. Avea toată după-amiaza înainte și nimic de făcut. Se gîndi s-o viziteze pe doamna din apartamentul din dreapta de la parter, să-i povestească barem o parte din ce i se întîmplase, însă apoi își zise că n-are rost, ea îi spusese tot ce știa și poate ar fi ajuns să-l întrebe de ce naiba își făcea atîtea griji Arhiva Generală pentru o persoană oarecare, o femeie neînsemnată, ar fi o indecentă ipocrizie, nu numai o desăvîrșită tîmpenie, să-i răspundă că, în ochii Arhivei Generale a Stării Civile, sîntem cu toții egali, așa cum e pentru toți soarele cînd răsare, anumite lucruri nu se pot spune unui bătrîn dacă vrei să nu-ți rîdă în nas. Domnul José căută într-un colț un vraf de reviste și de ziare vechi, din care mai decupase știri și fotografii, poate c-a scăpat din vedere ceva interesant ori poate în ele a început să se vorbească de vreo persoană care putea însemna o acceptabilă promisiune pe drumurile dificile ale faimei. Domnul José revenea la colecțiile sale.

Dintre toți, cel mai puțin surprins a fost conservatorul. Sosind, ca de obicei, cînd tot personalul se afla deja la birouri, lucrînd, se opri trei secunde lîngă masa domnului José, însă nu scoase o vorbă. Domnul José se aștepta să fie supus unui interogatoriu direct privind motivele întoarcerii la serviciu înainte de vreme, dar șeful se mulțumi să asculte explicațiile prezentate pe loc de către subșeful de sector, pe care apoi îl trimise la plimbare cu un gest scurt din mîna dreaptă, cu degetul arătător și cel mijlociu lipite și întinse, iar celelalte pe jumătate îndoite, semn care, în codul gestual al Arhivei, voia să spună că n-are chef să mai audă nici un cuvînt în plus despre acest subiect. Zăpăcit de teama că va fi interogat, urmată de ușurarea că fusese lăsat în pace, domnul José se chinuia să-și limpezească ideile, să-și concentreze simțurile asupra documentelor pe care inspectorul i le pusese pe masă, două duzini de certificate de naștere, ale căror date trebuiau trecute în fișe, iar acestea arhivate în fișierele de sub pupitru, în cuvenita ordine alfabetică. Era o treabă simplă, dar de mare responsabilitate, care, pentru domnul José, cu picioarele și mințile slăbite, prezenta cel puțin avantajul că o putea face stînd pe scaun. Greșelile copiștilor sînt cele mai puțin scuzabile, zadarnic ne-ar spune, N-am fost atent, dimpotrivă, recunoscîndu-și lipsa de atenție, mărturisesc, de fapt, că se gîndeau la altceva, în loc să se concentreze asupra unor nume și date de o importanță supremă, pentru că, în cazul de față, ele conferă existență legală realității existenței. E vorba, mai ales, de numele omului care s-a născut. O simplă eroare de transcriere, schimbarea literei inițiale a unui nume de familie, de exemplu, înseamnă că fișa va fi scoasă și aruncată poate chiar la mare distanță de locul care-i e propriu, cum inevitabil se întîmplă în această Arhivă Generală a

Stării Civile, unde numele sînt multe, ca să nu spunem că sînt toate. Dacă registratorul care cîndva a copiat pe o fișă numele domnului José ar fi scris Xosé, cu mintea indusă în eroare de o asemănare de pronunție, aproape atingînd coincidența, ar fi sfîrșitul lumii să regăsești dezorientata fișă ca să înscrii în ea oricare dintre cele trei înregistrări recurente și comune, de căsătorie, de divorț, de deces, primele două mai mult sau mai puțin dispensabile, a treia niciodată. De aceea, domnul José copiază cu o atenție prudentă, literă cu literă, mărturiile vieților noilor ființe ce i-au fost încredințate, a transcris pînă acum șaisprezece declarații de naștere, acum o trage spre sine pe a șaptesprezecea, pregătește fișa, dar, deodată, mîna începe să-i tremure, ochii clipesc, fruntea se acoperă de broboane de sudoare. Numele pe care-l are în față, al unei persoane de sex feminin, coincide aproape întru totul cu cel al femeii necunoscute, doar matronimicul e diferit, dar și în el prima literă e aceeași. Există deci toate probabilitățile ca această fișă, purtînd numele pe care-l poartă, să trebuiască să fie arhivată îndată după cealaltă, din acest motiv, domnul José, nemaiputîndu-și stăpîni nerăbdarea pe măsură ce se apropia clipa reîntîlnirii mult dorite, se ridică de pe scaun de îndată ce sfîrși de transcris, dădu fuga la respectivul sertar al fișierului, își trecu degetele nervoase peste fișe, căută, găsi locul. Fișa femeii necunoscute nu mai era acolo. Cuvîntul fatal străfulgeră mintea domnului José, cuvîntul fulminant, A murit. Căci domnul José are obligația să știe că absența din catalog a unei fișe înseamnă în mod fatal moartea titularului ei, fără număr sînt fișele pe care el însuși, în douăzeci și cinci de ani de meserie, le-a scos de aici și le-a strămutat în arhiva morților, însă acum refuză să accepte evidența, nu poate fi acesta motivul dispariției, un coleg delăsător și incompetent